

Міністерство освіти й науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

Дипломна робота
магістра

з теми: **«КУРОРТНЕ ГОСПОДАРСТВО КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО
РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Виконав: студент 2 курсу,
групи Geo1-M20
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
за освітньо-професійною програмою
Середня освіта (Географія)
Кліщ Михайло Петрович

Керівник:
Чернюк Г. В., кандидат географічних наук

Рецензент:
Касіяник І. П., кандидат географічних наук

Кам'янець-Подільський 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕНЬ КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА.....	5
1.1. Поняттєво-термінологічний апарат.....	5
1.2. Історичні аспекти досліджень курортного господарства Кам'янець-Подільського району.....	8
1.3. Методика та методологія досліджень.....	14
1.4. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях.....	16
РОЗДІЛ 2. УМОВИ ТА РЕСУРСИ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ.....	22
2.1. Загальна географічна характеристика території дослідження....	22
2.2. Умови та ресурси Кам'янець-Подільського району.....	27
РОЗДІЛ 3. КУРОРТНЕ ГОСПОДАРСТВО КАМ'ЯНЕЦЬ- ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ.....	34
3.1. Сутність та структура курортного господарства.....	34
3.2. Функціонування та територіальна організація курортного господарства Кам'янець-Подільського району.....	45
РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ.....	55
4.1. Проблеми функціонування курортного господарства Кам'янець-Подільського району.....	55
4.2. Перспективи розвитку курортного господарства Кам'янець- Подільського району.....	57
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Впродовж ХХ століття, курорти були одним із найпоширеніших і наймасовіших напрямів відпочинку та оздоровлення населення. Їхня основна перевага полягала в комплексному зручному використанні наявних природно- та суспільно-рекреаційних ресурсів для власних потреб. Розвиток курортного господарства Кам'янець-Подільського району базувався на власних гідрогеологічних, кліматичних та соціокультурних ресурсах. Однак, за останні роки, кількість закладів курортної сфери досліджуваної території значно скоротилася, що зумовлено втратою державного фінансування та зміною ціннісних пріоритетів відпочивальників. Враховуючи, що процеси реорганізації галузі, ще не завершенні, існує необхідність пошуку оптимальних шляхів її збереження та розвитку.

Вивченням курортів та курортної діяльності займалися Бейлик О.О., Бобкова А.Г., Васильчак С.В., Ведмідь Н.І., Гайдук А.Б., Грищенко І.М., Гудзь П.В., Гулич О.І., Забуранна Л.В., Захарін С.В., Іванишин В.В., Козловська М.В., Любіцева О.О., Матвієнко А.Т., Мендела І.Я., Пахля А.І., Стафійчук В.І., Ткаченко Т.І., Фоменко Н.В. та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою досліджень є вивчення сучасних особливостей функціонування, територіального розміщення та перспектив розвитку курортного господарства Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Для досягнення мети було сформовано такі *завдання*:

- проаналізувати сучасні теоретико-методологічні засади та історичні аспекти досліджень курортного господарства;
- охарактеризувати основні природні та соціокультурні умови і ресурси Кам'янець-Подільського району Хмельницької області;
- встановити особливості територіальної організації курортного

господарства Кам'янець-Подільського району Хмельницької області;

- визначити ключові проблеми функціонування та пріоритетні заходи з оптимізації розвитку курортного господарства Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Об'єкт дослідження – курортне господарство Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Предмет дослідження – особливості функціонування, територіальної організації та перспективи розвитку курортного господарства Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Методи дослідження. В процесі досліджень ми застосовували як загальногеографічні методи – статистичний, математичний, польових спостережень, порівняльно-географічний, систематизації, групування, графічного, картографічного, статистичного аналізу так і спеціальні – просторового аналізу, типізації та картографічного моделювання.

При зборі первинних матеріалів нами опрацьовано велику кількість найрізноманітніших джерел, зокрема, монографій, статей, фондів матеріалів і наукових збірників обласних та районних установ, а також низка картографічних матеріалів.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел (86 найменувань) та додатків. Робота проілюстрована 9 рисунками, містить 3 таблиці. Загальний обсяг роботи – 79 сторінок.

ВИСНОВКИ

Провівши дослідження курортного господарства Кам'янець-Подільського району Хмельницької області із застосуванням сучасних загальногеографічних методів та підходів, можемо представити висновки та рекомендації, що висвітлюють основні завдання роботи відповідно до сформованої мети.

1. Сучасні дослідження курортного господарства базуються на комплексному науковому підході, з виокремленням курортних закладів, як ключового елемента ефективного територіального розвитку. Досліджувані об'єкти висвітлюються з економічної, екологічної та суспільної позицій, що дозволяє максимально об'єктивно охарактеризувати існуючі зв'язки і спрогнозувати майбутні напрями розвитку курортного господарства в цілому. Систематичні дослідження курортного господарства Кам'янець-Подільського району здійснювалися довгий час, й особливого детального висвітлення набули в другій половині ХХ століття.

2. Територія дослідження багата на природні та соціокультурні умови і ресурси, що сприяють формуванню низки курортних комплексів. Найбільш розвинутими курортними комплексами Кам'янець-Подільського району є заклади Сатанівського, Маківського та Придністерського рекреаційного ядер. Основу курортного потенціалу складають гідрогеологічні (Збручанське, Маківське родовища мінеральних вод), геологічні (відслонення вздовж річок та товтрові масиви), кліматичні (понижся Дністра) ресурси. В цілому, Кам'янець-Подільський район володіє значним неосвоєним туристично-рекреаційним потенціалом.

3. Територіальний розподіл курортного господарства в межах Кам'янець-Подільського району, характеризується чіткою приуроченістю до товтрового масиву, та концентрацією в межах кількох туристичних ядер:

Сатанівського, Маківського, Староушицького, що зумовлено унікальними природними ресурсами, та власне специфікою планової економіки СРСР.

4. Основні проблеми розвитку курортного господарства Кам'янець-Подільського району пов'язані перш за все, зі зміною пріоритетів оздоровлення рекреантів. Після втрати контингенту відпочивальників, які прибували з «безкоштовними путівками» за державним регулюванням часів СРСР, курортні заклади не змогли надати конкурентоспроможні продукти в умовах ринкової економіки. Значна їх частина закрилася, або перебуває на межі економічного виживання. Водночас, за умов підбору правильних стратегій розвитку та переорієнтацією на інші напрями діяльності, курортні заклади можуть ефективно розвиватися, забезпечуючи різноплановий відпочинок для туристів.

В цілому зазначимо, що подальше існування курортного господарства Кам'янець-Подільського району, без зміни принципів господарювання, неможливе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників та краєзнавців XIX-XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – 470 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування – К. : 2001. – 395 с.
3. Безуглий І.В. Напрями вдосконалення територіальної організації регіональної рекреаційно-туристичної системи / І.В. Безуглий // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №8(75). – С. 93–97.
4. Бігняк О. П., Касіяник Л. В. ПТК Медоборського та Сатанівсько-Іванковецького природного ядра в структурі екомережі басейну р. Збруч // Подільські читання. Епоха природничих досліджень Поділля: історія, теорія, практика [Електронне видання] / Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції, м. Кам'янець-Подільський, 9–11 жовтня, 2018 р., 2018. – С. 222-226.
5. Бронецький Р. А. Курорт Сатанів: сучасний функціональний стан та перспективи розвитку. Рекреаційна географія і туризм. Тернопіль, 2009. Наукові записки № 2. С. 43 — 47.
6. Виклюк Я.І. Побудова fuzzy-моделі для визначення рекреаційного потенціалу євро регіону "Верхній прут" / Я.І. Виклюк // Вестник НТУ «ХПИ». Тематический выпуск «Системный анализ, управление и информационные технологии». – 2007. – №41. – С. 193–201.
7. Влащенко Н.М. Закономірності економічного розвитку регіонального санаторно-курортного комплексу: [Електронний ресурс] / Н.М. Влащенко. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/vlaschenko3.htm.
8. Воловик В.М. Ландшафтознавчий аналіз природних ресурсів рекреаційних вузлів Східного Поділля // Український географічний журнал. – 1997. – № 1. – С. 39–64.

9. Впровадження цілей охорони біорізноманіття національного природного парку «Подільські Товтри»: Методичні рекомендації / Укладач Любінська Л.Г. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2007. – 40 с.
10. Вуйцик О.І. Рекреаційно-туристичний комплекс : питання термінології / О.І. Вуйцик // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип.3(46). – Ч.2. – С. 39–44.
11. Гайдук А. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг // Регіональна економіка. – 1999. – №2. – С.172-178.
12. Герасимчук З. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери : механізм формування та реалізації : [монографія] / З. Герасимчук, М. Глядіна. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 164 с.
13. Головащенко О.В. Соціальні функції та види туризму в перехідному суспільстві // Нова Парадигма: альманах наукових праць. - Запоріжжя: Просвіта, 2000. - Вип.18. - С.23-27.
14. Городоччина: минуле й сучасність у контексті історії Поділля: Науковий збірник / Ред. кол: Л.В.Баженов, С.Є. Баженов, М.Б.Петров. – Городок, 1994. – С. 76-84
15. Грабарєв А.В. Імітаційна модель туристично-рекреаційного комплексу / А.В. Грабарєв // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2012. – Вип.86. – С.133–145.
16. Гуменюк С.К. Туристські маршрути Хмельниччини : Путівник. – Львів, 1975. – С. 165.
17. Гудзь П.В. Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій / П.В. Гудзь. – Донецьк : ІЕПД НАН України; Юго-Восток Лтд., 2001. – 270 с.
18. Данильчук В.Ф. и др. Методы оценки рекреационных территорий. — Донецк: ДИТБ, 2003. – 205 с.

19. Денисик Г.І. Природнича географія Поділля. – Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 1998. – С. 112-124
20. Довідник з археології України : Хмельницька, Чернівецька, Закарпатські області. – К., 1984. – С. 50.
21. Закон України «Про курорти» від 5.10.2000 р., № 2026-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 50. – с. 435.
22. Загальне положення про санаторно-курортний заклад: Постанова Кабінету міністрів України від 11 липня 2001 р. №805: [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-p>
23. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / За загальною редакцією М.Д.Гродзинського, М.П.Стеценка. – К., 2003. – С. 132-138
24. Заповідне Поділля. Краєзнавчі нариси / За ред. Денисика Г.І. – Вінниця: Тезис, 2000. – 104 с.
25. Заповідні перлини Хмельниччини / під ред. Т.Л.Андрієнко. – Хмельницький: ПАВФ Інтрада, 2006. – 220
26. Захарченко П.В. Модели экономики курортно-рекреационных систем : монографія / П.В. Захарченко; науч. ред. А.И. Черняк. – Бердянск : Изд-во Ткачук А.В., 2010. – 392 с.
27. Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища. Том 10. – Чернівці: Зелена Буковина, 2004. – С. 169-183
28. Зелінський І. Про статистичну оцінку рекреаційно-оздоровчого забезпечення населення в регіоні / І. Зелінський // Регіональна економіка. Додаток «Регіони України. Економіко- статистичні порівняння». – 2001. – № 2. – С. 28–32.
29. Зорин И.В. Рекреационная сущность экологического туризма. / И.В. Зорин. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lib.sportedu.ru/press/tpfk/2002N11/p9-13.htm>.

30. Кагало О.О. Шляхи оптимізації природо заповідного фонду Поділля у зв'язку з формуванням екомережі України // Матеріали Українсько-Польської міжнародної конференції. – Гримайлів, 2002. – С. 17-18
31. Кагало О.О., Скібіцька Н.В. Проблеми збереження біотичної і ландшафтної різноманітності Товтрового кряжу як псевдо гірської території // Менеджмент екосистем природо-заповідних територій: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю НПП «Подільські Товтри». – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2006. – С. 125-131
32. Кирилюк Л. М. Ландшафти Подільської височинної висотно-ландшафтної області як об'єкти туризму. Географія. Вінниця, 2013. Наукові записки № 25. С. 102 – 108.
33. Кирилюк Л.М. Перспективи створення туристичних кластерів на території Поділля. Геополітика и екогеодинаміка регіонів. Вінниця, 2014. Наукові записки №2(13). С.580 — 584.
34. Кирсанов В.В. Концептуальные подходы к исследованию педагогических и рекреационных технологий в социально-культурной сфере. // Міжнародна науково-практична конференція «Педагогічні та рекреаційні технології в сучасній індустрії дозвілля», 4-6 червня 2004р. – К., 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://knukim.edu.ua/science_events_conf_osndoc.htm .
35. Кифяк В.Ф. Методи та принципи формування територіальних рекреаційних систем // В.Ф. Кифяк // Вісник ДІТБ. – 2013. – №17. – С. 51–54.
36. Кифяк В.Ф. Сфера рекреации и туризма как составляющая региональной экономической системы / В.Ф. Кифяк // Формирование рыночных отношений в Украине. – 2006. – №11(66). – С. 116–119.
37. Кльоц О.М. Інвентаризація дендрофлори парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Сатанівська перлина»

- // Літопис природи НПП «Подільські Товтри». Том VIII, – К.-П., 2005. – С. 187-189
38. Кльоц О.М. Природо-заповідний фонд Городоччини // Кам'янець-Подільський вісник. – Городок, 1997. – № 6. – С. 4
39. Кльоц О.М. Програма фенологічних спостережень в урочищі «Стара гребля», географічний пункт м. Городок // Літопис природи НПП «Подільські Товтри». Том VIII, – К.-П., 2005. – С. 245-250
40. Кльоц О.М. Сатанівська бучина – перлина Поділля // Літопис природи НПП «Подільські Товтри». Том VIII, – К.-П., 2005. – С. 1-4
41. Кльоц О.М., Ковальчук С.І. Рослинність заказника «Кам'янець-Подільська дача» (Хмельницька область, Україна) // Український ботанічний журнал, 1994. – №4, –Т. 60. – С. 137-140
42. Ковальчук С.І. Геоморфологія і рослинність Товтрового пасма Хмельниччини // Подільський національний природний парк: доцільність і проблеми створення. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 97-99
43. Ковальчук С.І. Заповідні природні комплекси – серцевина формування НПП «Подільські Товтри» // Рол природо-заповідних територій західного Поділля та Юри Ойцовської у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття: Матеріали українсько-польської наукової конференції 23-25 травня 2002 року. – Гримайлів, 2002. – С. 33-34
44. Ковальчук С.І. Товтрове пасмо Поділля: проблеми охорони і природокористування // Охорона і менеджмент об'єктів неживої природи на заповідних територіях: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Гримайлів: Джура, 2008. – С. 140-146
45. Ковальчук С.І., Задорожній М.А. Пам'ятки природи Хмельниччини: Іл. Нарис . – Львів: Каменяр, 1985. – С. 56
46. Козловська К.М., Гаврилюк В.М. Заповідні парки Хмельниччини. – Л.: Каменяр, 1970. – С. 25-32

47. Королёва Н.В. Имитационное моделирование направлений развития туризма в рекреационных зонах региона (на материалах Республики Адыгея) / Н. В. Королёва. – Майкоп : Изд-во АГУ, 2007. – 164 с.
48. Кузик С. Зміст науки «Туризм» і «географія туризму» / С. Кузик // Теоретичні та методологічні проблеми суспільної географії. – Львів, 2006. – С. 168–176.
49. Кузик С. Теоретичні проблеми туризму : суспільно- географічний підхід : [монографія] / Степан Кузик. – Львів : Видав, центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 254 с.
50. Кузик С. П. Географія туризму : навч. посіб. / С. П. Кузик. – К. : Знання, 2011. – 271 с.
51. Куніцин С.В. Моделювання процесів розвитку підприємств туристично- рекреаційної сфери / С.В. Куніцин // Проблеми економіки. – 2012. – №3. – С. 130–136.
52. Куніцин С.В. Постановка задачі моделювання вибору організаційних форм інтеграційної взаємодії професійних учасників туристичного ринку / С.В. Куніцин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/>.
53. Курорт Сатанів. URL: <http://www.sataniv.info> (дата звернення: 14.01.2019)
54. Кусков А.С. Рекреационная география: учебно-методическое пособие. /А.С.Кусков, В.Л.Голубева, Т.Н. Одинцова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://revolution.allbest.ru/geography/00012713_0.html .
55. Лясота О.Л., Кобець А.С. Ландшафтно-рекреаційні комплекси Товтрового кряжу Хмельниччини // Подільський національний природний парк: доцільність і проблеми створення. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 117-120
56. Масляк П.О. Рекреаційна географія : навч. посіб. /П.О.Масляк. – К. : Знання, 2008. – 343 с.

57. Мацала В. Формування і розвиток рекреаційно-туристичного комплексу Закарпатської області : автореф. дис. канд. екон. наук / В. Мацала ; НАН України; Інститут регіональних досліджень. – Львів, 1996. – 17 с.
58. Мацола В. Рекреаційно-туристичний комплекс України : [монографія] / В. Мацола. – Львів : ІРД НАН України, 1997. – 259 с.
59. Методика розрахунку обсягів туристичної діяльності // Наказ Державної туристичної адміністрації України та Державного комітету статистики України від 12.11.2003. - №142/394.
60. Михайліченко Г. Туристичний потенціал: методи оцінювання та інноваційний розвиток / Г. Михайліченко // Проблеми економіки. – 2013. – № 1. – С. 115–123.
61. Мініч І.М. Соціальні чинники і функції інфраструктури туризму: соціологічний аналіз: автореф. дис. к.с.н.: 22.00.04 - економічна соціологія. - К.: Інститут соціології НАН України, 2002. – 16 с.
62. Молнар О.С. Теоретичні основи розробки регіональної програми розвитку туристично-рекреаційного комплексу в системі стратегії соціально-економічного розвитку Закарпаття / О.С. Молнар, Ф.А. Важинський, В.Й. Даньків // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2013. – Вип.4(41). – С. 140–147.
63. Національна система туристсько-екскурсійних маршрутів «Намісто Славутича». – К., 1998. – С. 214–215.
64. Нездоймінов С.Г. Формування кластерної стратегії розвитку підприємництва в регіональному туристично-рекреаційному комплексі / С.Г. Нездоймінов // Економічні інновації. – 2009. – Вип.38. – С. 133–143.
65. Николаенко Д.В. Введение в рекреационную географию / Д.В. Николаенко, Т.В. Николаенко. – Х., 1998. – 178 с.
66. Нудельман М. Социально-экономические проблемы рекреационного природопользования / М. Нудельман. – К. : Наукова думка, 1987. – 132 с.

67. Пламеницька Є.М. Дослідження Кам'янець-Подільського замку // Археологія. – К., 1975. – С.15.
68. Природа Хмельницької області / під редакцією К.І. Геренчука. – Львів: Вища школа. Видавництво при Львівському університеті, 1980. – 152 с.
69. Природно-заповідний фонд Хмельниччини становить майже 15% території області [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://vsim.ua/Podii/prirodno-zapovidniy-fondhmelnichchini-stanovit-mayzhe-15-teritoriyi-69524.html>.
70. Природо-ресурсний потенціал природних регіонів України : [монографія] / [В. Руденко, В. Вацеба, Т. Соловей]. – Чернівці : Рута, 2001. – 268 с.
71. Рутинський М.Й. Рекреалогія з основами курортології. Ч. I. Теоретичні засади: Курс лекцій / За ред. М. Мальської. – Львів: Фенікс, 2004. – 68 с.
72. Савіцька О.П. Стратегія розвитку туристичної індустрії в Україні: регіональні аспекти / О.П. Савіцька, Н.В. Савіцька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/savicka.htm.
73. Слободенюк Е.В. Туризм як чинник гуманізації відносин між народами: автореф. дис. к.ф.н.: 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – К.: Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, 2003. – 18 с.
74. Солохин С. С. Когнитивное моделирование проблем развития предпринимательства в туристско-рекреационной системе юга России / С.С. Солохин // Известия южного федерального университета. Технические науки. – 2009. – №3. – С. 32–37.
75. Танасійчук О. Ю. Особливості природної складової рекреаційного комплексу Хмельниччини / О. Ю. Танасійчук // Геополитика и экогеодинамика регионов. – 2014. – Том 10. – Вып. 2. – С. 790–798.
76. Туристичні ресурси України: 36 наук, статей / Наук. ред. О.І. Лугова. — К., 1996. – С. 136 – 236, 268 – 275
77. Туристично-краєзнавчі дослідження. – Випуск 2. – К. : ЧП Кармаліта, 1999. – 656 с.

78. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Навчальний посібник. / Н.В.Фоменко. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
79. Харічков С.К. Регіональна парадигма цільової програми розвитку рекреації та туризму / С.К. Харічков, І.М. Дишловий, С.Г. Нездоймінов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №2. – С. 221–230.
80. Хоменко М. В. Стратегія регіонального розвитку Хмельницької області на 2011–2020 рр.. Хмельницький, 2011. URL : http://surdp.eu/uploads/files/SRD_Khmelnyskyi_oblast.pdf (дата звернення: 13.01.2019)
81. Цьохла С.Ю. Трансформація рекреаційної діяльності та туристичних регіональних ринків курортно-рекреаційних послуг : монографія / С.Ю. Цьохла. – Сімферополь : Таврія, 2008. – 352 с.
82. Черчик Л. М. Оцінка сучасного стану та перспектив розвитку рекреаційного природокористування в Україні / Л. М. Черчик // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 180–186.
83. Черчик Л. Наукові підходи до класифікації туристично-рекреаційних ресурсів / Л. Черчик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/10027/3/klas_ttp.pdf.
84. Черчик Л. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка : [монографія] / Л. Черчик, Н. Коленда. – Луцьк : ЛНТУ, 2008. – 224 с.
85. Шабардіна Ю. Рекреаційний потенціал як складова продуктивних сил регіонального економічного простору : дис. канд. екон. наук / Ю. Шабардіна ; Чернігівський державний технологічний університет. – Чернігів, 2011. – 312 с.
86. Щепанський Е.В. Науково-методичні засади стимулювання розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону: автореф. дис. к.е.н.: 08.10.01. – К.: Науково-дослідний економічний ін-т Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, 2003. – 17 с.